

MARIAN HNATKO

Świętokrzyski Oddział Agencji Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa w Kielcach

WSPARCIE FINANSOWE Z PROGRAMÓW ARIMR W RAMACH *PROW 2007-2013*, DLA ZAMIESZKUJĄCYCH OBSZARY WIEJSKIE WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Konferencja o tematyce wielofunkcyjności obszarów wiejskich potwierdziła i ugruntowała posiadane przeze mnie doświadczenia oraz dała podstawy do lepszego zrozumienia i oceny procesów w nich zachodzących. Wielowątkowość oraz liczne przykłady z obszarów wiejskich woj. świętokrzyskiego dały impuls do własnej oceny przedmiotu z punktu widzenia jednostki, jaką jest Świętokrzyski Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Kielcach.

W kontekście istniejących od kilku lat unijnych programów finansowych, w tym możliwości wsparcia różnych form działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, na uwagę zasługuje tematyka pozostawania, rozwijania lub odchodzenia od rolnictwa. To, jaka jest świadomość możliwości i jakie podejmowane są działania przez mieszkańców wsi i małych miasteczek obrazuje poziom wykorzystywanych funduszy unijnych.

Na decyzje o własnej przyszłości ekonomicznej potencjalnych beneficjentów warto spojrzeć przez pryzmat wsparcia finansowego z programów ARiMR w ramach *PROW 2007-2013*, kierowanych do zamieszkujących obszary wiejskie woj. świętokrzyskiego. Dobrym przykładem będą dwa działania finansowe, tj. 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* oraz 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*. Uzasadnieniem analizy przedmiotowych programów jest kwestia warunków dostępu w drodze ubiegania się o przyznanie wsparcia, a także użyteczność omawianych programów, adresowanych do chcących zróżnicować dochody, lub zdecydowanych na poszukiwanie ich poza rolnictwem.

Warte podkreślenia jest to, że program *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* w jednym z wymogów dostępu skierowany jest wyłącznie do rolników posiadających ubezpieczenie w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, dlate-

go też wyklucza z ubiegania się o wsparcie pozostałych, nie spełniających tego warunku. Tym samym element ten daje podstawy do częściowego zobrazowania aktywności gospodarczej tej właśnie grupy zawodowej. Z analizy posiadanych informacji wynika, że począwszy od 2008 r., od którego trwają coroczne nabory omawianych wniosków, liczba podmiotów składających wnioski o wsparcie w Świętokrzyskim Oddziale ARiMR znajduje się na zmiennym, ale porównywalnym poziomie, nie przekraczającym 260. W rządowym programowaniu dla woj. świętokrzyskiego istotne jednak okazuje się być coroczne, silne zwiększanie limitu dostępnych środków finansowych nie napotykające na równie wysokie możliwości absorpcji w latach 2009 i 2010. Przykładowo w 2008 r., na dostępne 17 mln zł złożono wnioski na 123% posiadanego do wykorzystania limitu. W kolejnych latach, tj. w 2009 r., przy limicie niemal 28 mln zł zamknięto nabór przy poziomie tylko 46% limitu, zaś w 2010 r. z dostępnych ponad 50 mln zł zachodzi obawa niewykorzystania nawet 45% zarezerwowanych środków finansowych.

Niemal odwrotne relacje liczbowe ukazuje analiza danych programu *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*. Choć sam program został wdrożony dopiero w 2009 r., to na podstawie zebranych informacji można zaobserwować wyraźne odmienne tendencje. W 2009 r. spośród będących w dyspozycji województwa ponad 59 mln zł. wykorzystano limit na poziomie 54%. Już jednak w 2010 r., przy dostępnych ponad 73 mln zł. wykorzystanie dostępnego limitu na podstawie złożonych wniosków sięgnęło 100%. Tym samym podniesienie w 2010 r. limitu dostępnych środków finansowych było uzasadnione i napotkało na pełne zapotrzebowanie wśród składających wnioski. Zebrane doświadczenia z 2010 r. o powodzeniu programu dowodzą, że mimo przekroczenia dostępnego limitu finansowego i wpływu terminu na składanie wniosków nie zabrakło zainteresowanych dodatkowym wznowieniem naboru. Ponadto, o znacznym powodzeniu programu w 2010 r. zadecydowała korzystna zmiana wymogu prawnego w drodze ubiegania się o wsparcie, polegającego na zmniejszeniu względem beneficjenta zobowiązania co do liczby zatrudnianych osób oraz okresu ich zatrudnienia.

Warto spojrzeć na inne dane, wynikające z przyjętych wniosków z obydwu omawianych działań, gdzie ARiMR dokonała ewidencji bardzo istotnych parametrów, deklarowanych przez beneficjentów, tj.: rozwijania działalności gospodarczej lub tworzenia nowej. Ten rodzaj deklarowanych przez wnioskodawców danych ukazał interesujące wyniki, obrazujące kierunki aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich woj. świętokrzyskiego. Dlatego w działaniu *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* na przestrzeni trzech lat naboru wniosków odnotowano blisko 78% udział deklarowanych działalności jako nowo podejmowane, pozostałe 22% to działalności rozwijane. Biorąc powyższe pod uwagę, w kontekście trudnej sytuacji na rynku pracy, liczby te można odczytywać jako pożądany kierunek przemian gospodarczych w woj. świętokrzyskim. Wysoki, 78% udział działalności nowo tworzonych dowodzi również konieczności poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu, różnych od rolnictwa, a tym

samym ocenia aktywność gospodarczą wśród mieszkańców obszarów wiejskich. Spośród wszystkich składanych wniosków z działania 311 warto wymienić najczęściej deklarowane rodzaje działalności gospodarczych, do których należą:

- a) usługi dla rolnictwa, a wśród nich kupno maszyn, takich jak kombajny zbożowe, prasy do słomy i siana, agregaty uprawowe, siewczarnie do kukurydzy, kombajny do porzeczek;
- b) usługi pozarolnicze i produkcja, w których wyróżnia się inwestycje w zakłady obróbki drewna, maszyny do produkcji mebli, maszyny do zrywki i transportu drewna;
- c) agroturystyka.

Analizując program *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* obserwuje się niemal odwrotne relacje procentowe, gdyż zaledwie 26% to działalność podejmowana, a aż 74% działalności, to inicjatywy gospodarcze rozwijane. Dla zdecydowanej większości beneficjentów działania 312 argumentem przemawiającym za inwestowaniem w posiadaną już działalność było przekonanie o rozwijaniu tego, co dotychczas przynosiło im rzeczywiste zyski. W tym działaniu najbardziej popularne rodzaje przedsięwzięć wśród beneficjentów to:

- a) usługi budowlane polegające na wznoszeniu, ocieplaniu budynków, a także usługi rozbiórki i wyburzenia,
- b) usługi komunalne,
- c) handel hurtowy opałem, nawozami,
- d) turystyka – hotele, motele, pensjonaty,
- e) kamieniarstwo.

Doświadczenia w kilkuletniej obsłudze beneficjentów wymuszają jednak zwrócenie uwagi na poważne trudności wielu, chcących skorzystać ze wsparcia unijnego. Nieliczna jest grupa wnioskodawców, będąca w stanie samodzielnie, bez podjęcia kredytu bankowego udźwignąć finansowo realizację inwestycji. Najpoważniejszą barierą w pozyskaniu wsparcia jest sposób finansowania części poniesionych nakładów inwestycyjnych. W tym przypadku omawiany zwrot części poniesionych przez beneficjentów nakładów następuje po sfinansowaniu i zrealizowaniu inwestycji, a to dla wielu jest przeszkodą nie do pokonania.

Warto również dodać, że dla większego zainteresowania środkami unijnymi i ich spopularyzowania duże znaczenie ma promocja trafionych przedsięwzięć, czyli inwestycji, które są uzasadnione ekonomicznie i przynoszą spodziewany dochód. Oddziaływanie wzorcowych inwestycji utwierdza innych w przekonaniu, że warto sięgnąć po dofinansowanie posiadanych lub planowanych przedsięwzięć gospodarczych.

Pomijając samą tematykę konkretnych programów finansowych, kierowanych do odbiorców z obszarów wiejskich woj. świętokrzyskiego warto zwrócić uwagę na głosy i opinie samych mieszkańców wsi i małych miast. W tym względzie wiele przeprowadzonych spotkań z rolnikami nasunęło dodatkowe spostrzeżenia, dotyczące barier odchodzenia od rolnictwa, spośród których wyróżnia się:

- umiejętność łączenia działalności rolniczej z pracą poza rolnictwem;
- możliwość doinwestowania gospodarstwa ze źródeł pozaprodukcyjnych, takich jak renty, emerytury rodziców, ze środków z pracy zawodowej;
- niskie aspiracje materialne, gdyż niektórym rolnikom wystarcza życie na poziomie wegetacji;
- brak przymusu wypracowywania zysku, jaki występuje w firmowej działalności gospodarczej;
- poczucie, że odejście od rolnictwa byłoby jednoznaczne z utratą niezależności i prestiżowego statusu.

Uczestnicy spotkań potwierdzają, że ciągle niewiele osób zamierza odchodzić od rolnictwa. Można by sądzić, że rolnicy mają właściwie przemyślane sposoby na własną przyszłość zawodową, a w sytuacji przymuszania ich do zmiany planów można napotkać na pewien opór. Tutaj tylko dobrze przemyślana oferta sposobu i środków przekwalifikowania, albo pokazania trafionych inwestycji osiągniętych przy wsparciu funduszami unijnymi może odnieść sukces.